ו: סוכה פרק ראשון סוכה

עין משפט נר מצוה

מד א מי׳ פ״ד מהל׳ סוסה הלכה כ סמג עשין מג טור שו״ע ת״מ סי׳ תכל סעיף כ:

רבינו חננאל

ודברי ר׳ יצחק מפורשין ביבמות בפרק הערל. דגרסינן התם ואלא הא דאמר רבא מעוברת שנתגיירה אין בנה צריך טבילה. אמאי אין צריך דר׳ יצחק דאמר דבר תורה רובו ומקפיד עליו [חוצץ רובו שאינו מקפיד עליו] אינו חוצץ. והאמר רב כהנא לא שנו אלא רובו אבל כולו אע״פ שאינו מקפיד חוצץ. ומסני שאני עובר דהיינו רבותיה. שמעינן מינה דהאי רובו רוב גופו של אדם הוא. [6] ואתאי הלכתא גזרו על רובו שאינו מקפיד להיות חוצץ. משום רובו המקפיד שהוא דבר תורה. וכן מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד. וגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד כו׳. ודחינן רובו שאינו מקפיד ומיעוטו [המקפיד] גזירה ניהו. ואין גוזרין גזרה לגזרה. פי׳ המקפיד, כגון שעוה וכיוצא בה שיש דבוק בבשרו של אדם ומקפיד עליו להוציאו מעל בשרו, חוצץ. כתבון כל המקפיד עליו [6] להסירו חוצץ וכל שאינו מקפיד עליו להסירו אינו חוצץ. ושאין (ע)לה שלש דפנות כו׳. תנו רבנן שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח, ר׳ שמעון אומר שלש כהלכתן ורביעית אפילו טפח. במאי פליגי, רבנן סברי יש אם למסורת, פירוש כמסורת הכתיבה וחסירין הן, בסכת בסכת בסוכות הרי כאן ארבע, דל חד לגופיה פשו להו ג׳, שתים כהלכתן אתאי הלכתא גרעתא לשלישית ואוקימתא אטפח. [פי׳] הלכתא הא דגרסינן בגדה פרק ג׳ תני אושעיא ועירא דמן חברייא חמשה שיעורן [טפח]. ואלו הן שליא ושופר ושדרא ואיזוב ודופן הסוכה. דתניא שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח. ור׳ שמעון סבר יש אם למקרא ולא חיישינן לכתיבה. דבסוכות בסוכות בסוכות קרינן, הרי כאן שש, דל חד קרא לגופיה פשו להו ארבע, שלש כהלכתן ורביעית אפילו טפח, אתאי הלכתא, האי דתני אושעיא, גרעתא לרביעית אוקימתא אטפח. איבעית אימא כולי עלמא יש אם למקרא, ור׳ הם, ובהא פליגי תנא קמא סבר סככה בעיא קרא פשו להו חלת, ור׳ שמעון סבר סככה לא בעיא קרא. איבעית אימא כולי עלמא יש אם למסורת, ור׳ הם, דל חד לגופיה פשו להו חלת, תנא קמא סבר כי אתאי הלכתא למיגרע מהני חלת חד ולוקמה אטפח, ור׳ שמעון כי אתאי לטפויי אהני חלת דופן אחריתי דאית בה טפח. איבעית אימא כולי עלמא כי אתאי הלכתא למיגרע, והכא בדורשין תחילות קמיפלגי, פירוש הא קרא חדא דאוקימתא לגופיה. ור׳ שמעון סבר דדשינן לייה, ותנא קמא סבר לא דרשינן לייה. רב אמר טעמיה דר׳ שמעון מהכא, זה היה קבלה בידינו ומצאנו מפורש בתלמוד ארץ ישראל רבנן דקיסרי שמעין שעמייהו דרבנן דבבל ושמעיה דר׳ שמעון מהדין קרא, וסוכה תהיה לצל יומם מחורב, (למחסה ולמסתור) הרי אחת למעלה בסוכה, למחסה ולמסתור, הרי שתים לדפנות, מזרם וממטר, רבנן אמרי אחת רבי שמעון אמר שתים. אותו טפח היכן מעמידו, רב אמר, בגגד היוצא, כדגרסינן בירושלמי רב אמר אותה של טפח צריכה שתהא משונה מן הכותל טפח. אמרו רב כהנא ורב אסי

דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ. ״מ דהכא מירי בשאר מאכל בכשר מוכן אפילו מיעוטו שאינו מקפיד וקשה לר״ת מהא דאמרינן פרק הערל (יבמות דף עח. ופס) בכרית מעובדת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה ופריך אמאי וכי תימא משום דיכמ״ל האמר רב כהנא לא שנו אלא רובו אבל כולו אכל כולו מוכן והשתא דעדיפא הוה ליה לאקשויי דבכשר אפילו משהו ואפילו אינו מקפיד מוכן ועוד מדקתני שיעורא בחליצה בשמסכת מקוואות (פ״ט מ״ב) ומייתי לה בסוף אלו קבריס (שבת דף קיד.) על המרדעת דשב״ג אומר עד כאיסר האיטלקי עוד מייתי התם של בגאים של תלמידי חכמים מגד אחד מוכן ושל בור משני לדדין ובזמים בסוף דם חטאת (דף לח:) דס על בגדו מוכן ואם טבח הוא אינו מוכן רבב על בגדו מוכן ואם מוכר רבב הוא אינו מוכן וא״ת כיון דאמרת הלכתא לרובו ולא למעוטו א״כ קרא למאי אמרת דדרשינן בשרו שלא יהא דבר מוכן כיון לבין המים וי״ל דאצטריך לכי׳ המתרים כדאיתא בפרק קמא דקדושין (דף כב.): **ורבי שמעון סבר יש אם למקרא.** כולהו מודו דדרשינן מקרא ומסורת דלא על חנם נכתב כן אלא במילתא דמיכתשי להדדי פליגי דמר סבר מקרא עיקר כדאשכחן ר״ע ברים סנהדרין (דף ד.) דסבר יש אם למקרא ובפ׳ כל שעה (פסחים דף לו.) גבי לחם עוני דדרים מקרא ומסורת ובפ׳ לולב הגזול (לקמן דף לח:) תנן ר״ע אומר כשם שלולב אחד ואתרוג אחד כך כו׳ ודרשינן בגמרא [דף לב.] לולב אחד מדכתיב כפת תמר וי״ו וכן ר״ש דסבר הכא יש אם למקרא ובפ׳ קמא דקדושין (דף יח:) גבי בנגדו בה דרים מקרא ומסורת ומיהו קשה דלרבי עקיבא דלא דרים התם אלא מקרא לחוד ואמאי לא דרים מרוייהו כר׳ שמעון דאמרינן גבי לחם עוני ועוד אשכחן ר״ע דסבר יש אם למקרא ולקמן בסמוך [דף ז:] מבשיר ר״ע סוכה בראש הספינה ומוכח שמעתא משום דקסבר סוכה דירת עראי בעינן אלמא לא בעי ג׳ כהלכתן דחד טעמא הוא דקתאמרי׳ בההוא שמעתא (כ) (דרשב״ג) דפליג אדר״ע שוין בסוכה דירת קבע בעינן א״כ סבר ר״ע יש אם למסורת ומיהו בזה יש לומר כמו שאפרש לקמן דהאי דקאמר כולהו סבירא להו סוכה דירת קבע בעינן לא בשביל שיהו שוין אבל עוד קשה דהא ר״ע ור״ש דסברי יש אם למקרא ומתייבי אחתיכה אחת בפרק דם שחיטה (בכורות דף כב:) גבי תתיכה של חולין ותתיכה של קדש בא אחד ואכל את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי דברי ר״ע ר״ש אומר שניהם מביאין אשם אחד וכן גבי חלב ושומן אלמא לא בעינן תתיכה משתי תתיכות ומאן דבעי תתיכה משתי תתיכות אמרינן בפרק שפך אבל (שם דף יח:) משום דמגות[8] קרינא ביה ומאן דמתייב סבר יש אם למסורת מצמ[8] כתיב ואין לפרש הכיא דדם שחיטה בשתי תתיכות גדולות שאבל זה מזו כזית דתרוייהו שתי מגות דעל כרחך טעמא משום דלא בעי תתיכה משתי תתיכות כדמוכח התם בשילהי פירקין בגמרא גבי ר׳ יוסי דקאמר תתיכה משתי תתיכות איכא ביניהו ואין לומר דכיון דהוו לכתחילה שניהם חשוב מגות משום דאיקבע איסורא דהא כ״ג נתמן הוא דקאמר הכי בריש פרק שפך אבל (שם יח.) אבל רבה דמפרש טעמא משום דמגות קרינן בה לית ליה כלל כדמוכח התם ועוד קשיא דאתמרי׳ שמעון דאמר דבר אחד יאכל אבל יאכל קסבר יש אם למקרא ועוד קשה דלקמן (דף ט:) פסלינן לכ״ע סוכה תחת סוכה מדכתיב בסכת ולא אמרינן יש אם למקרא: [וע״ע תוס׳ לקמן לב. ד״ה כפת ותוספות פנהדרין ד. ד״ה כולהו ותוספות זבחים מ. ד״ה לא נצרכה ותוספות נדה עו. ד״ה לא ותוספות פסחים לו. ד״ה עוני]:

בדורשין תחילות קמיפלגי. ומשמע דלמולי עלמא סכבה לא בעי קרא ואפילו הכי דל חד לגופיה ולא מוקמינן ליה למעינא למאן דלא דרים תחילות ולא כמו שפי׳ הקונטרס דרים סנהדרין (דף ג:) גבי תלתא אלהים כתיבי בפרשה דפי׳ אין דורשין תחילות משום דאצטריך לגומתה ועוד קשיא לפי׳ למאי דמסיק התם דלכולי עלמא אין דורשין תחילות ואמר[8] ליה ר׳ יאשיה א״כ נכתוב קרא אל השופט דאי משופט לא הוה ידעינן מומתה כמו שפי׳ שם בקונטרס עלמא וכו׳ [8] (יומא) (עלמו) ליכא דעלמא נקט כדאמרי אינשי מאן דאית ליה דינא ליקרב לגבי דיינא הרגיל ולא לגבי הדיוט וכיון דמשופט לא ממעט הדיוט א״כ הוי אתי למיינא אלא ודאי אפילו לא אצטריך לגומתה אפילו הכי דל חד לגופיה דאין דורשין תחילות וכל הני דברים סנהדרין (דף ד:) דקרעות קרעת לטוטפות לטטפת ועשרה הבנים לסוף פרק קמא דסנהדרין (דף יח:) צריך לדקדק דדרשינן כולהו למיינא ולא אמרינן דאין דורשין תחילות: **וסוכה** תהיה לצל. בירושלמי אמרינן טעמא דר״ש מן הדא קרייה וסוכה תהיה לצל יומם ממחורב הרי אחת למחסה ולמסתור הרי שנים מזרם וממטר שנים ורבנן אמרי מזרם וממטר אחת: ויעמידנו

דבר תורה. הלכה למשה מסיני: **רובו.** רוב שערו מטונף בטיט או קשור אחת אחת ומקפיד עליו חוצץ: **אין מקפיד עליו.** הוה ליה כגופיה הואיל ואין קופו ליטול ובטיל[1] לגביה ולא חייץ: **וגזרו על רובו שאינו מקפיד.** הואיל והוי רוב ודמי במקצת לחליצה דאורייתא: **ועל מיעוטו המקפיד.** הואיל ודמי ליה בהקפדה: [6] **גזרה.** לאו הלכה למשה מסיני הוא אלא גזירה מדרבנן ורובו המקפיד לחודיה הוא דהוי הלכה למשה מסיני: **הא דאמרן.** לגובה עשרה: **הניחא לרבי יהודה.** דלא נפקא ליה מקראי אצטריך הלכתא לגוד. להיכא דצריך למיגר מו גוד אחת או אחיק כגון אכסדרה בנקעה דאמרינן בה פי תקרה יורד וסותם[6]: **ולבוד.** פחות מג׳: **דופן עקומה.** פחות מד׳ אמות: **שתים כהלכתן.** מזרחית ומערבית כמין גאם או דרומית ומערבית: **כהלכתן.** כשיעור מקף סוכה: **יש אם למסורת.** כמה שכתב משה ומקר: בספר תורה לישראל היא האם והעיקר ולא כמו שהוא נקרא: בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל תשבו בסכות: (מצ) למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים אני יי אלהיכם:

ויקרא כג מב-מג

2. וסכה תהיה לצל יומם מחרב ולמחסה ולמסתרה מזרם וממטר:

ישעיהו ד ו

תורה אור השלם

1. (מב) בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל תשבו בסכות: (מג) למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים אני יי אלהיכם:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה ועל מיעוטו וכו׳ בהקפדה הס״ד ואח״כ מ״ש וכל גזרה: (ב) תוס׳ ד״ה ור׳ שמעון וכו׳ דקתאמרי׳ בההוא שמעתא דרבי שמעון ורבן גמליאל דפליגי אחר׳ עקיבא:

מוסף רש״י

דבר תורה. הלכה למשה מסיני כתורה שבעל פה (עורבין ד׳). רובו. רוב שערו, שאם יש בו דבר המונע בגון דם יבש ויש וטיט יבש חפת יבש או שקשור רובו אחת אחת (שם). ומקפיד עליו. שמצטער על הלוך זה שברגלו (שם). ושאינו מקפיד עליו. הוי כגופו ותע״ג דהוי כרובו לא חייץ (שם). וליגזר נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד. דדמו להדדי, דהאי מיעוטו ודאי מיעוטו אינו מקפיד, אי נמי נגזור מ״ו, משום רובו שאינו מקפיד. דדמי להדדי, דהאי מיעוטו ודאי מיעוטו (שם). היא גופא גזירה. משום רובו המקפיד כדאמר (שם). ואגן ניקום ונגזור גזירה לגזירה. הא דאמרינן בכוליה הש״ס שאין בחרבן גזירה לגזירה, מהאי קרא נפקא ושמרתם את משמרתי (ויקרא יח) עשו משמרת, לגזור גזירה, למשמרתי, לתורתי, ולא משמרת למשמרת, שלא יעשו גזירה לגזירה (בצה ב׳). שתים. דפנות של סוכה, כהלכתן. שלימות, ושלישית אפילו טפח. כרוס ר׳ טפחים (סנהדרין ד׳). יש אם למסורת. כמה שנמצרה כתב של תיבה למשה אנו צריכין לדרשה ולא לפי המקרא לדרשה ולא לפי המקרא

[1] כיוצין ד: יומא עח. נדה סו:, [2] [נילה ג. וש״נ], [3] [לעיל ה: וש״נ], [4] [פי׳ שבת לז.], [5] [לקמן יז:] סנהדרין ל. נדה כו. [תוספ׳ ספ״ל], [6] [קידושין יח: וש״נ], [7] [תע״ג דדפני׳ לא חיקרי סוכה מ״מ מיתורא דקראי לעיתין לדפנו׳ ע״י רש״י לקמן יב. בתשבו ד״ה בסרין], [8] [סנהדרין ג:], [9] כס״ל: כגיל, [10] [לקמן יח:], [11] [ל״ל דר״ג], [12] [נדפ״ל ממלוה], [13] [נדפ״ל מלוה], [14] [ל״ל לך], [15] [ל״ל יומנן].